

***Morimus asper asper* – nový druh čeľade Cerambycidae (Coleoptera) pre faunu Slovenskej republiky**

***Morimus asper asper* – new species of the family Cerambycidae (Coleoptera) for the fauna of the Slovak Republic**

Rudolf GABZDIL

Uralská 4, SK-071 01 Michalovce, Slovenská republika

Faunistics, Coleoptera, Cerambycidae, Lamiinae, *Morimus asper asper*, Zemplín, Slovak Republic

Abstract. *Morimus asper asper* Sulzer, 1776 (Coleoptera: Cerambycidae) is recorded from the Slovak Republic for the first time. Collecting circumstances are briefly discussed.

V tomto príspevku predkladám údaje o náleze nového druhu fuzačovitého chrobáka. Počas entomologického prieskumu južného Zemplína, v oblasti Východoslovenskej nížiny, v apríli 2010 som medzi obcou Pavlovce nad Uhom (7398) a mestom Veľké Kapušany (7498) našiel malú, tmavo sfarbenú samičku fuzača rodu *Morimus* Brullé, 1832 bez výrazných škvŕn na krovkách, ktorú som považoval za druh *M. funereus* Mulsant, 1862. Nakoľko z východu Slovenska ho udávajú vo svojich prácach Heyrovský (1955), Roubal (1936) a Sláma (1998), takto som údaj publikoval (Gabzdil 2011). Taliansky špecialista na fuzačovité chrobáky Gianfranco Sama (pers. comm.) však tvrdí, že podľa doteraz nepublikovaných štúdií rodu *Morimus* tri až štyri taxóny patria jedinému druhu *Morimus asper asper* Sulzer, 1776 a na základe morfológických znakov je *M. funereus* Mulsant, 1862 iba osobitý poddruh. Preto som po roku navštívil pôvodnú lokalitu v rovnakom období niekoľkokrát v rozpätí štrnástich dní a podarilo sa mi zaznamenať výskyt dvoch desiatok exemplárov oboch pohlaví. Po porovnaní tejto už väčšej série jedincov zo zbierkovým materiálom (coll. R. Gabzdil) a fotografiami imág (Jeniš 2001, Hoskovec & Rejzek 2009) bolo už na prvý pohľad zrejmé, že sa jedná o nový druh fuzačovitého chrobáka pre územie Slovenskej republiky *Morimus asper asper* Sulzer, 1776. Tento druh bol doteraz známy z Albánska, Chorvátska, Francúzska, Grécka, Talianska, Španielska, Švajčiarska a Srbska (Danilevsky & Miroshnikov 1985, Althof & Danilevsky 1997, 2007, Bense 1998, Sama 2002, 2005, Hoskovec & Rejzek, 2009, Löbl & Smetana 2010, Serafim 2010).

Materiál. Slovakia or., Pavlovce nad Uhom (7398–7498), 25.IV.2010, 1 ♀; 24.IV.–08.V.2011, 12 ♂♂, 8 ♀♀, všetko R. Gabzdil leg., det. et coll., revid G. Sama.

Uvedenú lokalitu tvoria poľnohospodársky obhospodarované polia, lúky a pasienky. Medzi hodnotnejšie a faunisticky bohatšie celky v sledovanom území patria fragmenty lužného lesa s dubom *Quercus robur*, jaseňom *Fraxinus excelsior*, hrabom *Carpinus betulus* a topoľom *Populus nigra* a xerothermné stráne s teplomilnou a suchomilnou flórou a faunou v rozmedzí štvorcov sieťového faunistického mapovania 7398 a 7498 (Novák 1989, Zelený 1972). Nález (obr. 1) predstavuje najsevernejšiu hranicu rozšírenia druhu v Európe a poukazuje na možnosť trvalého výskytu v tejto oblasti.

Dospelé imágo som zaznamenal na kmeňoch dubov, pod dubovými kladami a na zemi v tráve. Všetky chrobáky boli aktívne za plného slnečného svitu v dopoludňajších i odpo-

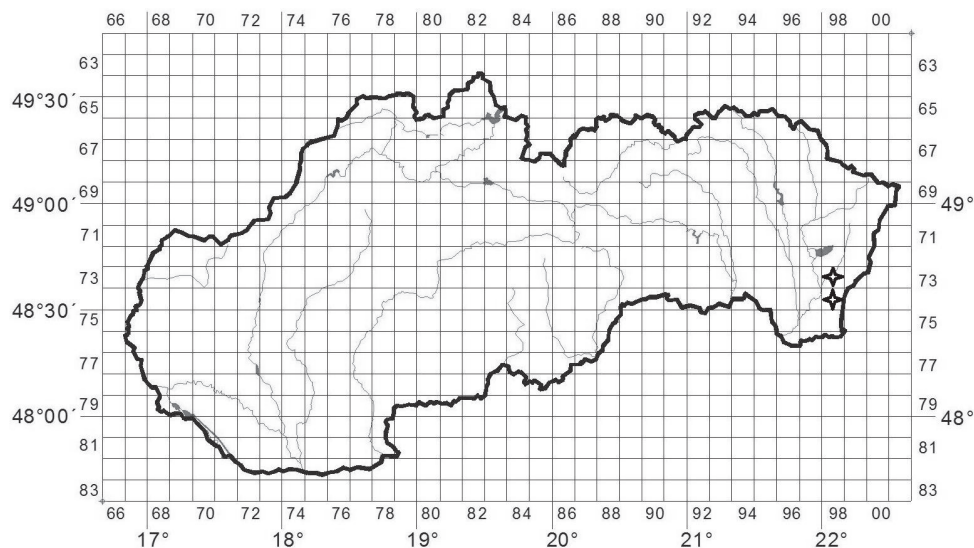
ľudňajších hodinách. V podvečer som ich nachádzal sedieť na spodnej strane dubových klad. Larvu sa mi zaznamenať nepodarilo, ale vzhľadom k nálezu väčšieho počtu jedincov pod dubovými kladami s výletovými otvormi, ktoré ležali v lokalite niekoľko rokov sa dá predpokladať vývoj druhu v nich.

Pre areál rozšírenia, dĺžku tykadiel, nevýrazné škvrny na krovkách, celkový tvar tela (obr. 2 a 3), ako aj pravdepodobný vývoj v dube a nie v ihličnanoch, ako u juhoeurópskych populácií, som predpokladal, že sa jedná o poddruh *Morimus asper verecundus* Faldermann, 1836. Túto teóriu však nie je ochotný prijať M. L. Danilevsky (pers. comm.), ktorý *M. a. verecundus* považuje za kaukazský taxón a príslušnosť tohto taxónu spochybňuje i u ukrajinských exemplárov z Krymu.

Medzipopulačná variabilita u nelietavých foriem hmyzu, kde patrí aj rod *Morimus*, je v súčasnosti pri kultúrnej fragmentovanej krajine veľmi častá. Malé lokálne-izolované populácie sa môžu odlišovať, dokonca i v dosť odlišné formy, často spojené reťazou prechodu. Vzdialené populácie sa však môžu náhodne podobáť. Vzhľadom k nejasnosti rozlíšenia druhovej štruktúry nechcem zasahovať do systematiky a preto tento nový druh pre Slovenskú republiku udávam ako *Morimus asper asper*.

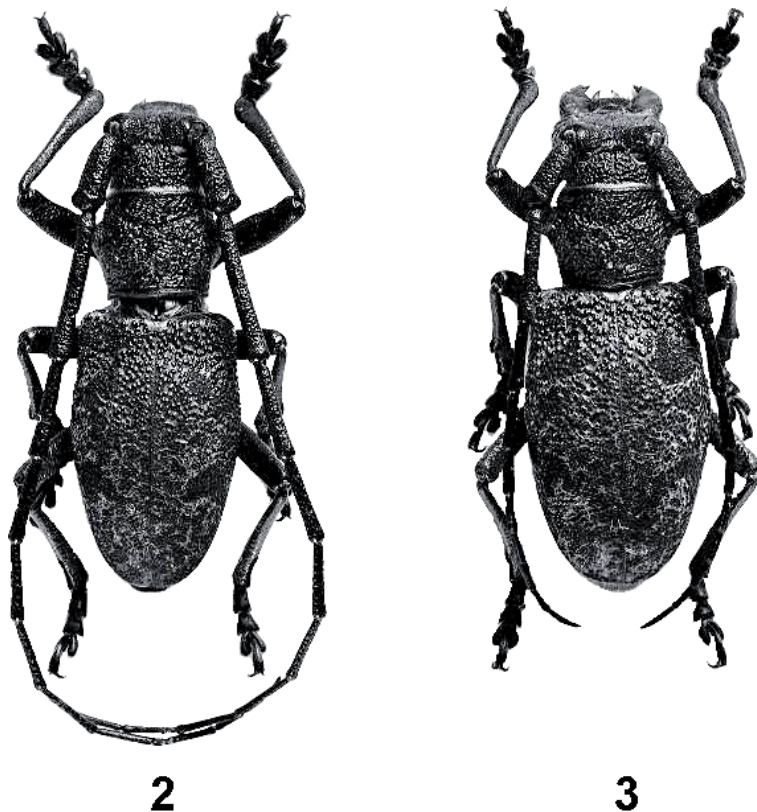
Môj názor mi po konzultáciách a posúdení fotografického materiálu potvrdil ruský cerambyciológ M. L. Danilevsky (pers. comm.), a taliansky špecialista na fuzačovitých chrobákov Gianfranco Sama (pers. comm.), ktorý pri osobnej revízii materiálu skutočne zistil rozdiely medzi ssp. *asper* a ssp. *verecundus*.

POĎAKOVANIE. Na tomto mieste ďakujem pánovi Petrovi Švachovi (České Budějovice, Česká republika), Petrovi Hlaváčovi (Košice, Slovenská republika), Mikhailovi L. Danilevskému (Moskva, Rusko), Gianfrancovi Samovi (Cesena, Taliansko) a Janovi Růžičkovi (Praha, Česká republika) za cenné pripomienky k rukopisu.

Obr. 1. Mapa rozšírenia druhu *Morimus asper asper* Sulzer, 1776 v Slovenskej republike.

Fig. 1. Geographical distribution of *Morimus asper asper* Sulzer, 1776 in Slovak Republic.

Obr. 2–3. Habitus druhu *Morimus asper asper* Sulzer, 1776: 2 – samec, 3 – samička.
Figs 2–3. Habitus of *Morimus asper asper* Sulzer, 1776: 2 – male, 3 – female.

LITERATÚRA

- ALTHOF J. & DANILEVSKY M. L. 1997: *Seznam kozličev (Coleoptera, Cerambycoidea) Evrope. A Check-List of Longicorn Beetles (Coleoptera, Cerambycoidea) of Europe*. Slovensko Entomološko Društvo Štefana Michielija, Ljubljana, 64 pp. (in Slovenian and English).
- BENSE U. 1995: *Bockkäfer, Illustrierter Schlüssel zu den Cerambyciden und Vesperiden Europas. Longhorn Beetles, Illustrated Key to the Cerambycidae and Vesperidae of Europe*. Margraf Verlag, Weikersheim, 512 pp.
- DANILEVSKY M. L. & MIROSHNIKOV A. I. 1985: *Zhuki-drovoseki Kavkaza (Coleoptera, Cerambycoidea). Opredeliteľ. [Longhorn beetles of the Caucasus (Coleoptera, Cerambycoidea). Identification keys]*. Krasnodar Station of Plant Protection, Krasnodar, 419 pp + 3 colour photographs (in Russian).
- DANILEVSKY M. L. 2007: *A check-list of Longicorn Beetles (Coleoptera, Cerambycoidea) of Europe*. Available online at: http://www.coleoptera-literatura.ic.cz/literatura/checklist_cerambycidae_2007.doc (accessed 20 July 2011).
- GABZDIL R. 2011: Prvý nález fúzača *Morimus funereus* (Coleoptera: Cerambycidae) na južnom Zemplíne, východné Slovensko. (The first record of *Morimus funereus* (Coleoptera: Cerambycidae) in southern Zemplin, eastern Slovakia). *Klapalekiana* **47**: 19–20 (in Slovak, English summary).

- HEYROVSKÝ L. 1955: *Tesaříkovití – Cerambycidae. Fauna ČSR. Svazek 5. [Longhorn beetles – Cerambycidae. Fauna of Czechoslovakia. Volume 5]*. ČSAV, Praha, 347 pp. (in Czech, Russian and German summaries without title).
- HOSKOVEC M. & REJZEK M. 2009: *Longhorn Beetles (Cerambycidae) of the West Palaearctic Region*. Available online at: <http://www.cerambyx.uochb.cz> (accessed 20 July 2011).
- JENIŠ I. 2001: *Tesaříci: Distenidae, Oxypeltidae, Vesperidae, Anoplodermatidae & Cerambycidae I. Vesperidae & Cerambycidae Evropy I. Long-horned beetles. Distenidae, Oxypeltidae, Vesperidae, Anoplodermatidae & Cerambycidae I. Vesperidae & Cerambycidae of Europe I. Ateliér Regulus, Zlín, 333 pp.* (in Czech and English).
- LÖBL I. & SMETANA A. (eds) 2010: *Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Vol. 6: Chrysomeloidea*. Apollo Books, Stenstrup, 924 pp.
- NOVÁK I. 1989: Seznam lokalit a jejich kódů pro síťové mapování entomofauny Československa. [The list of localities and their codes for grid mapping of entomofauna of Czechoslovakia]. *Zprávy Československé Společnosti Entomologické při ČSAV* 25: 3–84 (in Czech).
- ROUBAL J. 1936: *Katalog Coleopter (brouků) Slovenska a podkarpatské Rusi na základě bionomického a zoogeografického a spolu systematického doplněk Ganglbauerových „Die Käfer von Mitteleuropa“ a Reitterovy „Fauna germanica“, Díl II. (Catalogue des Coléoptères de la Slovaquie et de la Russie subcarpathique d'après les documents bionomiques et zoogéographiques ainsi que supplément systématique au Ganglbauer „Die Käfer von Mitteleuropa“ et Reitter „Fauna germanica“, tome II).* Práce Učené Společnosti Šafaříkovy v Bratislavě, Bratislava, 434 pp. (in Czech, French title).
- SAMA G. 2002: *Atlas of the Cerambycidae of Europe and Mediterranean area. Volume 1: Northern, Western, Central and Eastern Europe, British Isles and Continental Europe from France (excl. Corsica) to Scandinavia and Urals*. Kabourek, Zlín, 173 pp. + 36 pls.
- SAMA G. 2005: Fauna Europaea: Cerambycidae. In: AUDISIO P. (ed.): *Fauna Europaea: Coleoptera 2. Fauna Europaea version 1.2*. Available online at: <http://www.faunaeur.org> (accessed 20 July 2011).
- SERAFIM R. 2010: The Catalogue of the Palaearctic species of Lamiinae (Coleoptera: Cerambycidae) from the patrimony of “Grigore Antipa” National Museum of Natural History (Bucharest) (Part V). *Travaux du Museum National d'Histoire Naturelle “Grigore Antipa”* 53: 235–272.
- SLÁMA M. E. F. 1998: *Tesaříkovití – Cerambycidae České republiky a Slovenské republiky (Brouci – Coleoptera). [Longhorn beetles – Cerambycidae of the Czech Republic and Slovakia (beetles – Coleoptera)]*. Milan Sláma, Krhanice, 383 pp. (in Czech, German introduction without title).
- ZELENÝ J. 1972: Návrh členění Československa pro faunistický výzkum. (Entwurf einer Gliederung der Tschechoslowakei für Zwecke der faunistischen Forschung). *Zprávy Československé Společnosti Entomologické při ČSAV* 8: 3–16 (in Czech, German summary).

SUMMARY

This paper reports the first Slovakian record of *Morimus asper asper* Sulzer, 1776 (Figs 2–3) based on material collected by the author in southern Zemplín, eastern Slovakia (Fig. 1). The species was previously known from Albania, Croatia, France, Greece, Italy, Spain, Switzerland and Serbia (Danilevsky & Miroshnikov 1985, Althof & Danilevsky 1997, Danilevsky 2007, Bense 1998, Sama 2002, 2005, Hoskovec & Rejzek, 2009, Löbl & Smetana 2010, Serafim 2010). This record represents the northern edge of the range of this species in Europe.